

F.P.L. Flooren van de parochie Sint Martinus in Princenhage (tegen Breda aan) signaleerde dat er door zijn parochie 'een onafzienbare menigte Belgen Holland ver in [trok]'.⁷ Hij vervolgt: 'Een 1500-tal bleven in onze parochie, waarvan eenige honderden in de *bewaarscholen dagelijksch gespijzigd* werden. In 1915 keerden vele Belgen naar hun vaderland terug.'

In Breda zelf beperkte pastoor J.M. van Oers van de Cathari-
naparochie, weliswaar een officiële parochie, die echter uitsluitend een begijnhof omvatte – 36 parochianen met een zondagse kerkgang van 100%, meldt de *Pius Almanak* – zich in zijn aantekeningen tot zijn eigen 'territorium'. Hij schrijft dat er in het begijnhof gedurende drie weken twintig Belgische begijntjes uit Turnhout werd ondergebracht.⁸ Verder vermeldt hij enkele bijzondere gasten – daar komen wij nog op terug.

Veel vluchtelingen trokken door naar de streken rond Zwolle, waar al spoedig verschillende kampen werden ingericht, zowel voor vluchtelingen (Oldebroek en Nunspeet) als voor gevluchte en vervolgens geïnterneerde militairen (Kampen, Zwolle, Oldebroek en Harderwijk). Het beschikbare memoriale is in dit geval dat van de parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming in Kampen.⁹ Pastoor J.M. Gerrits was er voornamelijk druk mee om ervoor te zorgen dat alle vluchtelingen ('meest allen, in naam althans, katholiek') de H. Mis konden bijwonen:

Het was onmogelijk gebleken, aan al deze mensen in de kerk een plaats te geven, van waar zij *met het oog* de H. Diensthandelingen konden volgen: hetgeen nogal eenige ontevredenheid verwekte. Toen is de pastoor op 't idee gekomen om bij den ingang van 't priesterkoor een *altare pro populo* of hulpaltaar te plaatsen. Na overleg, en veel passen en meten met de Eerw. H.H. Kapelaans bleek het plan uitvoerbaar en practisch, omdat de plaatsen in de transsepten [sic] nu ook gezicht kregen op het altaar, wat en voor de tijdelijk aanwezige vreemdelingen en voor de parochianen zelf een niet gering voordeel opleverde.

Pastoor J.B.J. Kaeter van Meppel was lid van het Steuncomité.¹⁰ In die hoedanigheid was hij dus nauw betrokken bij de vluchtelingenopvang en kon hij ook uitvoeriger zijn. Daardoor komen wij een aantal saillante details te weten over het verblijf van vluchtelingen in Meppel.¹¹ Van hun godsdienstigheid had hij, net als zijn Kampense collega, geen hoge pet op: 'Alle vluchtelingen zeggen Roomsch te zijn ofschoon velen hunne Roomsche verplichtingen niet vervullen en Zondags de H. Mis verzuimen. De Pastoor [hijzelf dus] beschouwt het dan ook niet als een aanwinst voor zijne parochie en zag ze gaarne wederom zo spoedig mogelijk terug-

⁷ *Liber memorialis parochiae S. Martini Hagae Principis ab anno 1870 ad annum 1922 inclusive (In verso libro status animarum anni 1839), 1870-1922, KDC, coll. MEMO, inv.nr. 49. Cursivering is onderstreping in origineel.*

⁸ *Liber memorialis van de parochie H. Catharina (Begijnhof) te Breda, 1825-1981, KDC, coll. MEMO, inv. nr. 46-47.*

⁹ *Registrum memoriale van de parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming te Kampen, ca. 1860-1969, 1981. KDC, coll. MEMO, inv. nr. 108. Cursivering is onderstreping in origineel.*

¹⁰ Dit meldde hij overigens niet zelf, maar werd opgemerkt in het memoriale van zijn Kampense collega.

¹¹ *Memoriale ecclesiae parochialis S. Stephani Meppelae, 1875-1953, KDC coll. MEMO, inv.nr. 125.*